

15.5 ДИСКОВЕ ПЛАНУВАННЯ

З кожним роком збільшення швидкості процесорів і об'єму основної пам'яті здійснюється з великим випередженням у порівнянні зі швидкістю доступу до диска. В результаті швидкість звернення до дисків зараз, щонайменше на чотири порядки менше швидкості звернення до основної пам'яті, і цей розрив, схоже, в майбутньому тільки збільшуватиметься. Тому продуктивність дискової системи є життєво важливим питанням, і величезна кількість дослідницьких робіт спрямована на пошук схем її удосконалення. Тут ми розглянемо деякі ключові питання і найважливіші підходи в цій області.

Перш ніж приступити до безпосереднього викладу самих алгоритмів, згадаємо внутрішній устрій жорсткого диска і визначимо, які параметри запитів ми можемо використати для планування (диспетчеризації).

15.5.1 Будова жорсткого диска і параметри планування

Сучасний жорсткий магнітний диск є набором круглих пластин, які знаходяться на одній осі, покритих з однієї або двох сторін спеціальним магнітним шаром (рис. 15.7). Біля кожної робочої поверхні кожної пластини розташовані магнітні головки для читання і запису інформації. Ці головки приєднані до спеціального важеля, який може переміщати увесь блок головок над поверхнями пластин як єдине ціле.

Поверхні пластин розділені на концентричні кола, всередині яких, власне, і може зберігатися інформація. Набір концентричних кіл на усіх пластинах для одного положення головок утворює **циліндр**. Кожне кільце всередині циліндра одержало назву **доріжки**. Усі доріжки діляться на рівне число **секторів**. Кількість доріжок, циліндрів і секторів може варіюватися від одного жорсткого диска до іншого. Як правило, сектор є мінімальним об'ємом інформації, яка може бути прочитана з диска за один раз.

При роботі диска набір пластин обертається навколо своєї осі з високою швидкістю, підставляючи по черзі під головки відповідних доріжок усі їх сектори. Номер сектора, номер доріжки і номер циліндра однозначно визначають положення даних на жорсткому диску і, разом з типом здійснюваної операції – читання або запис

– повністю характеризують частину запиту, пов'язану з пристроєм, при обміні інформацією в об'ємі одного сектора.

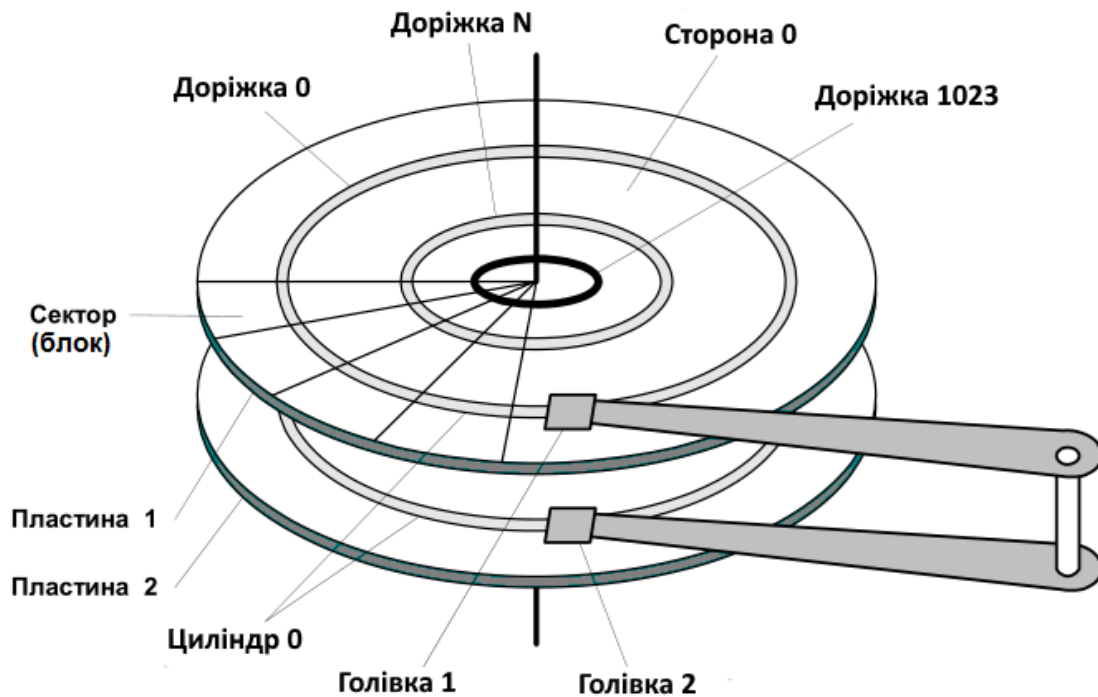

Рисунок 15.7 – Схема облаштування жорсткого диска

15.5.2 Параметри продуктивності диска

При роботі диска його швидкість обертання постійна. Для того щоб виконати читання або запис, головка повинна знаходитися над шуканою доріжкою, і, крім того, – над початком шуканого сектора на цій доріжці. Процедура вибору доріжки включає переміщення головки (у системі з рухливими головками) або електронний вибір потрібної головки (у системі з нерухомими головками) до потрібного циліндра (тобто виконати **операцію позиціонування**). У системі з рухливими головками на позиціонування головки над доріжкою витрачається час, відомий як **час позиціонування**. У будь-якому випадку після вибору доріжки контролер диска чекає на момент, коли початок шуканого сектора досягне головки. Час, необхідний для досягнення головки з початком сектора, відомий як **час затримки із-за обертання**, або **час очікування обертання**. Потім запис повинна повністю пройти під головкою в ході обертання диска. Час проходження називається **часом передачі**.

Конкретні деталі дискової операції введення-виведення залежать від комп'ютерної системи, операційної системи, природи каналу введення- виведення і апаратного забезпечення контролера диска (рис. 15.8) [12].

Рисунок 15.8 – Складові часу дискового доступу

Сума часу пошуку і часу затримки із-за обертання складає **час доступу** – час, який потрібний для позиціонування для читання або запису. Як тільки головка потрапляє у вказану позицію, виконується операція читання або запису, здійснювана під час руху сектора під головкою, – це і є безпосередня передача даних при виконанні операції введення-виведення.

Окрім цього існує ряд інших затримок. Коли процес виконує запит на введення-виведення, останній має бути розміщений в черзі пристрою. Після цього виконується призначення пристрою процесу. Якщо пристрій використовує канали введення-виведення спільно з іншими дисками, потрібне додаткове очікування доступності каналу. І тільки після цього здійснюється безпосередній доступ до диска, розглянутий раніше.

15.5.3 Стратегії дискового планування

Розглянемо типову ситуацію в багатозадачному середовищі, коли ОС підтримує чергу запитів для кожного пристрою введення-виведення. Відповідно, в черзі одного диска знаходитиметься деяка кількість запитів на введення- виведення від різних процесів. Якщо вибирати запити з черги випадковим чином, то слід чекати, що шукані доріжки розташовуватимуться в довільному порядку, який призведе до дуже низької продуктивності. Такий випадковий розподіл може служити точкою відліку для оцінки інших методик [22].

Оскільки час позиціонування більше, ніж затримка внаслідок обертання диска, більшість алгоритмів диспетчеризації (планування) концентруються на мінімізації загального часу позиціонування для набору запитів. При зменшенні різниці між часом позиціонування і затримкою внаслідок обертання мінімізація останньої теж може істотно поліпшити продуктивність, особливо при великих навантаженнях на накопичувач.